

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 05.07.2002
COM(2002) 364 τελικό

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ
ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

Για ένα πλαίσιο προώθησης της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	3
2.	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ: ΚΥΡΙΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ.....	5
2.1.	Μορφές οικονομικής συμμετοχής.....	5
2.2.	Τα οφέλη της οικονομικής συμμετοχής	6
2.3.	Πρόσφατες τάσεις στην οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων	8
2.4.	Συνέργειες με άλλες κοινοτικές πρωτοβουλίες.....	11
2.5.	Προκλήσεις για την οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων:	13
3.	ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ.....	13
4.	ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΑ ΕΜΠΟΔΙΑ.....	16
4.1.	Το πρόβλημα.....	16
4.2.	Ποια είναι τα κυριότερα εμπόδια;.....	17
4.3.	Οι μελλοντικές ενέργειες.....	19
5.	ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ.....	21
5.1.	Διαμόρφωση ευνοϊκού περιβάλλοντος για την οικονομική συμμετοχή	21
5.2.	Ανάπτυξη του κοινωνικού διαλόγου	22
5.3.	Διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της οικονομικής συμμετοχής	23
5.4.	Βελτίωση της πληροφόρησης μέσω της έρευνας και της διεξαγωγής μελετών	25
5.5.	Δημιουργία δικτύων	25
5.6.	Οικονομική ενίσχυση πρωτοβουλιών για την οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων	26
6.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	27

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η συζήτηση σχετικά με την οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων στα κέρδη και στα αποτελέσματα των επιχειρήσεων – είτε άμεσα με τη συμμετοχή στα κέρδη, είτε έμμεσα με τη συμμετοχή των εργαζομένων στο μετοχικό κεφάλαιο – πρόσφατα προχώρησε σημαντικά σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Ενώ η οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων αποτελεί ήδη μακρόχρονη και επιτυχημένη παράδοση σε αρκετά κράτη μέλη, σε πολλά άλλα για μεγάλο διάστημα δεν σημειώθηκε παρά ελάχιστη πρόοδος. Η κατάσταση αυτή άλλαξε πρόσφατα. Πολλά κράτη μέλη ανέλαβαν τώρα πρωτοβουλίες, με σκοπό να προωθήσουν τη χρήση των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής και να δημιουργήσουν ευνοϊκότερο κλίμα για την εισαγωγή τους.

Αρκετές εξελίξεις συνεισέφεραν στην ανανέωση του ενδιαφέροντος για την οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων. Στη σύνοδο κορυφής της Λισσαβώνας το Μάρτιο του 2000, η ΕΕ έθεσε ως στόχο να γίνει “η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή”.

Η οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων μπορεί να συνεισφέρει σημαντικά στην επίτευξη του στόχου αυτού. Πολλές μελέτες και πολλά συγκεκριμένα παραδείγματα δείχνουν σαφώς ότι, εάν εφαρμοστεί σωστά, η οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων όχι μόνο αυξάνει την παραγωγικότητα, την ανταγωνιστικότητα και την αποδοτικότητα των επιχειρήσεων, αλλά και ότι μπορεί ταυτόχρονα να ενθαρρύνει τη συμμετοχή των εργαζομένων, να βελτιώσει την ποιότητα της εργασίας και να συμβάλει στην αύξηση της κοινωνικής συνοχής.

Οι θετικές εμπειρίες από τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής σε πολλές χώρες συνέβαλαν σαφώς στο να τεθεί το θέμα στην πολιτική ημερήσια διάταξη σε ολόκληρη την ΕΕ. Ιδίως η εμπειρία των ΗΠΑ υποδεικνύει το σημαντικό αντίκτυπο που μπορεί να έχει η οικονομική συμμετοχή στην οικονομική μεγέθυνση, ευνοώντας τις βιομηχανικές μεταβολές και εξασφαλίζοντας ότι όλοι οι εργαζόμενοι συμμετέχουν σε αυτή την αυξανόμενη ευημερία.

Επιπλέον, διαρκώς περισσότερες επιχειρήσεις άρχισαν να συνειδητοποιούν τις δυνατότητες των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων. Για αυτές, η οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων είναι όλο και πιο σημαντική ως μέσο παροχής κινήτρων στους εργαζομένους, ευθυγράμμισης των συμφερόντων των εργαζομένων με εκείνα των μετόχων αλλά και πρόσληψης και διατήρησης του προσωπικού.

Ταυτόχρονα, τα πρόσφατα γεγονότα σε σχέση με την κατάρρευση αρκετών επιχειρήσεων που εφαρμόζαν συστήματα συμμετοχής στο μετοχικό κεφάλαιο κατέδειξαν επίσης τους ενδεχόμενους κινδύνους που μπορεί να ενέχουν τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής. Τουλάχιστον σε ορισμένες περιπτώσεις κατέστη σαφές ότι θα μπορούσε και θα έπρεπε να γίνουν περισσότερα για την προστασία των εργαζομένων και τον περιορισμό της έκθεσής τους σε παράλογους κινδύνους. Αυτό ισχύει κυρίως για τα συστήματα που αποτελούσαν μέρος συνταξιοδοτικών συστημάτων και στα οποία δεν είχαν εφαρμοστεί βασικές αρχές σχετικά με την διαφοροποίηση του κινδύνου και τη διαφάνεια. Τα παραδείγματα αυτά υπογράμμισαν έντονα ότι για να γίνει η καλύτερη δυνατή χρήση της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων είναι απαραίτητο να ακολουθούνται ορισμένες γενικές αρχές.

Κύριοι στόχοι

Ύστερα από τη γνωστοποίηση μιας ανακοίνωσης και ενός σχεδίου δράσης για την οικονομική συμμετοχή στην Ατζέντα για την Κοινωνική Πολιτική της Επιτροπής τον Ιούνιο του 2000, οι κύριοι στόχοι της παρούσας ανακοίνωσης είναι:

- να παρέχει προσανατολισμούς για την περαιτέρω ανάπτυξη της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων στην Ευρώπη, διατυπώνοντας ένα σύνολο γενικών αρχών,
- να προωθήσει την ευρύτερη χρήση των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων σε ολόκληρη την Ευρώπη με την παρουσίαση ενός πλαισίου κοινοτικής δράσης για τα έτη 2002-2004,
- να εξετάσει τα διακρατικά εμπόδια που προς το παρόν εμποδίζουν την εισαγωγή πανευρωπαϊκών συστημάτων οικονομικής συμμετοχής και να προτείνει συγκεκριμένες ενέργειες για την αντιμετώπισή τους.

Η παρούσα ανακοίνωση αποτελεί τη συνέχεια μιας σειράς από προηγούμενες πρωτοβουλίες σε επίπεδο ΕΕ:

- Το 1991 η Επιτροπή δημοσίευσε την έκθεση PEPPER I για την 'Προώθηση της συμμετοχής των εργαζομένων στα κέρδη και στα αποτελέσματα της επιχείρησης'¹, που συνόψιζε την κατάσταση όσον αφορά την οικονομική συμμετοχή στην Ευρώπη την εποχή εκείνη.
- Με βάση την έκθεση αυτή, το Συμβούλιο εξέδωσε σύσταση² το 1992, με την οποία καλούσε τα κράτη μέλη να αναγνωρίσουν τα πλεονεκτήματα της ευρύτερης χρήσης της οικονομικής συμμετοχής, λαμβάνοντας υπόψη τις ευθύνες των κοινωνικών εταίρων, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία ή/και πρακτική.
- Η έκθεση PEPPER II³ σχετικά με την εφαρμογή της σύστασης του Συμβουλίου υπογράμμισε το γεγονός ότι τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής συνδέονται με αρκετά σημαντικά πλεονεκτήματα, ιδίως όσον αφορά τα υψηλότερα επίπεδα παραγωγικότητας, απασχόλησης και συμμετοχής των εργαζομένων. Τόνισε επίσης ότι η ανάπτυξη της οικονομικής συμμετοχής επηρεάζεται έντονα από τις ενέργειες της κυβέρνησης, ιδίως με την παροχή φορολογικών κινήτρων. Ωστόσο, συμπέρανε επίσης ότι η γενική προσέγγιση των πολιτικών των κρατών μελών όσον αφορά τα συστήματα PEPPER δεν παρουσίαζε σημαντικές αλλαγές και ότι γινόταν μικρή ανταλλαγή πληροφοριών.
- Στο ψήφισμα του σχετικά με την έκθεση PEPPER II, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έκανε αρκετές εκκλήσεις για δράση στην Επιτροπή, στα κράτη μέλη και στους κοινωνικούς εταίρους, με στόχο την ευρύτερη διάδοση των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής.

Η παρούσα ανακοίνωση αντανakλά το αποτέλεσμα μιας εκτεταμένης διαδικασίας διαβουλεύσεων που ξεκίνησε με ένα έγγραφο εργασίας που δημοσιεύθηκε τον Ιούλιο του

¹ Supplement 3/91, Social Europe (Συμπληρωματική έκδοση 3/91, Κοινωνική Ευρώπη).

² Σύσταση του Συμβουλίου της 27ης Ιουλίου 1992 σχετικά με την προώθηση της συμμετοχής των εργαζομένων στα κέρδη και στα αποτελέσματα των επιχειρήσεων (συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής στο μετοχικό κεφάλαιο) (92/443/ΕΟΚ).

³ Έκθεση της Επιτροπής PEPPER II COM(96) 697.

2001⁴ και στην οποία συμμετείχαν όλοι τα κύρια ενδιαφερόμενα μέρη και κυρίως οι κοινωνικοί εταίροι.

Όλες οι απαντήσεις των κυβερνήσεων, των κοινωνικών εταίρων, των εμπειρογνομόνων κτλ. επικρότησαν την πρωτοβουλία της Επιτροπής να ξαναρχίσει τη συζήτηση για την οικονομική συμμετοχή και ενεθάρρυναν περαιτέρω ενέργειες για την προώθηση της ευρύτερης χρήσης της. Υπήρξε συμφωνία απόψεων, ιδίως σχετικά με τις γενικές αρχές που αναφέρονται στο έγγραφο εργασίας, την ανάγκη υπέρβασης των διακρατικών εμποδίων και την επιθυμία για εντατικότερη ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών, που περιλαμβάνουν τη συγκριτική ανάλυση των επιδόσεων και τον εντοπισμό ορθών πρακτικών.

Η διαδικασία περιέλαβε επίσης ένα συνέδριο που διοργανώθηκε από κοινού με το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας.

Τα κυριότερα στοιχεία

Σύμφωνα με τους παραπάνω στόχους και με το αποτέλεσμα της διαδικασίας διαβούλευσης, η παρούσα ανακοίνωση θα επικεντρωθεί στα εξής κύρια ζητήματα:

- Γενικές αρχές της οικονομικής συμμετοχής
- Διακρατικά εμπόδια
- Προώθηση της ευρύτερης διάδοσης της οικονομικής συμμετοχής στην Ευρώπη.

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ: ΚΥΡΙΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

2.1. Μορφές οικονομικής συμμετοχής

Η οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων στα κέρδη ή τα αποτελέσματα της επιχείρησης μπορεί να λάβει διάφορες μορφές. Το κοινό στοιχείο και το κύριο χαρακτηριστικό είναι ότι στοχεύει στην σύνδεση των εργαζομένων – συνήθως σε συλλογική βάση – με τα κέρδη ή/και τα αποτελέσματα της επιχείρησης.

Οι εκθέσεις PEPPER και η σύσταση του Συμβουλίου διέκριναν δύο κύριες κατηγορίες συστημάτων οικονομικής συμμετοχής: τη συμμετοχή στα κέρδη και τη συμμετοχή των εργαζομένων στο μετοχικό κεφάλαιο.

Η **συμμετοχή στα κέρδη** συνεπάγεται τη διανομή του κέρδους στους προμηθευτές τόσο του κεφαλαίου όσο και της εργασίας και παρέχει στους εργαζομένους, εκτός από ένα σταθερό μισθό, ένα κυμαινόμενο εισόδημα που συνδέεται άμεσα με τα κέρδη ή με κάποιο άλλο μέτρο των αποτελεσμάτων της επιχείρησης.

Η **συμμετοχή των εργαζομένων στο μετοχικό κεφάλαιο** προβλέπει την έμμεση συμμετοχή των εργαζομένων στα αποτελέσματα της επιχείρησης με τη λήψη μερισμάτων ή/και με την ανατίμηση του κεφαλαίου που κατέχουν οι εργαζόμενοι.

⁴ Η οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Έγγραφο εργασίας της Επιτροπής. SEC(2001)1308.

Το **δικαίωμα αγοράς μετοχών** αποτελεί μια ακόμα μορφή οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων που συνδέεται στενά με τη συμμετοχή των εργαζομένων στο μετοχικό κεφάλαιο, αλλά έχει και ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Το δικαίωμα αγοράς μετοχών δίνει το δικαίωμα στους εργαζομένους να αγοράσουν μετοχές στην εταιρεία σε μια ορισμένη τιμή για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα. Μοιάζει με τα συστήματα συμμετοχής στο μετοχικό κεφάλαιο, επειδή τελικά μπορεί να οδηγήσει στην κατοχή μετοχών. Ωστόσο, σε αντίθεση με τα συστήματα συμμετοχής των εργαζομένων στο μετοχικό κεφάλαιο, δεν σημαίνει απαραίτητα την πραγματική κτήση μεριδίου στην επιχείρηση.

Παρόμοια με τη συμμετοχή στα κέρδη είναι και τα αποκαλούμενα συστήματα **‘κατανομής των κερδών’**. Τα συστήματα αυτά δεν συνδέονται με την οικονομική επίδοση της επιχείρησης, αλλά με άλλα κριτήρια όπως είναι η αύξηση της παραγωγικότητας, η μείωση του κόστους ή ορισμένοι ποιοτικοί στόχοι. Επομένως, γενικά μοιάζουν περισσότερο με την αμοιβή ανάλογα με την απόδοση του εργαζομένου, παρά με την οικονομική συμμετοχή. Ωστόσο, στο βαθμό που τα συστήματα αυτά βασίζονται σε ευρύτερα μέτρα που αφορούν την επίδοση και εφαρμόζονται σε συλλογικό επίπεδο, η κατανομή των κερδών μπορεί να επιτελεί την ίδια λειτουργία με την οικονομική συμμετοχή. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία σε σχέση με το δημόσιο ή το μη κερδοσκοπικό τομέα, όπου οι συνήθεις μορφές οικονομικής συμμετοχής μπορεί να μην είναι εφαρμόσιμες.

Στην πράξη, υπάρχει μεγάλη ποικιλία συστημάτων οικονομικής συμμετοχής, που δεν περιορίζονται σε αυτά που περιγράφηκαν παραπάνω, αλλά μπορούν να συνδυάζουν διάφορα στοιχεία διαφορετικών προσεγγίσεων. Τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής, επομένως, μπορεί να περιλαμβάνουν προγράμματα συσσώρευσης κεφαλαίων ή αποταμιευτικά προγράμματα για τους εργαζομένους, αρκεί οι εισφορές στα συστήματα αυτά να συνδέονται με τα αποτελέσματα της επιχείρησης ή/και τα συστήματα να συμβάλουν στη δημιουργία κάποιας μορφής συμμετοχής των εργαζομένων στο μετοχικό κεφάλαιο.

Η μεγάλη ποικιλία των υφιστάμενων συστημάτων οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων, όχι μόνο μεταξύ αλλά και εντός των κρατών μελών, αντανακλά την ποικιλία των στόχων που συνδέονται με την οικονομική συμμετοχή. Η ύπαρξη ποικιλίας διαφορετικών συστημάτων οικονομικής συμμετοχής είναι απαραίτητη για την προσαρμογή της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων σε διαφορετικές ανάγκες και στόχους. Για να αξιοποιηθούν πλήρως τα διάφορα οφέλη που προσφέρει η οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων, θα ήταν προτιμότερο να διατίθενται περισσότερα από ένα συστήματα ή να αναπτυχθούν συνδυασμοί διαφορετικών μορφών.

Επομένως, η παρούσα ανακοίνωση δεν περιορίζει την προσοχή της σε κάποια συγκεκριμένη μορφή οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων, αλλά θα ασχοληθεί με τα γενικότερα ζητήματα που προκύπτουν σε σχέση με την προώθηση της ευρύτερης διάδοσης της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων με τις διάφορες μορφές της. Είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι η δυνατότητα επιλογής, που παρέχει στις επιχειρήσεις και τους εργαζομένους η ποικιλία των διαθέσιμων συστημάτων, είναι σημαντικό πλεονέκτημα, που πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω.

2.2. Τα οφέλη της οικονομικής συμμετοχής

Η συμμετοχή των εργαζομένων στα κέρδη και στα αποτελέσματα της επιχείρησης συνδέεται με αρκετά δυνητικά οφέλη για τις επιχειρήσεις, για τους εργαζομένους και για την οικονομία γενικότερα.

Σύμφωνα με μια πρόσφατη μελέτη που διεξήχθη για την Επιτροπή⁵ οι κύριοι λόγοι για τους οποίους οι επιχειρήσεις εισάγουν την οικονομική συμμετοχή είναι για να ενθαρρύνουν τους εργαζομένους να ενδιαφέρονται περισσότερο για την επιτυχία της επιχείρησης, να αισθάνονται μέλη της επιχείρησης και να έχουν κοινούς στόχους, και να ενθαρρύνουν τη μεγαλύτερη ευθυγράμμιση των συμφερόντων των εργαζομένων με εκείνα των μετόχων. Η οικονομική συμμετοχή αποτελεί επίσης σημαντικό μέσο για την πρόσληψη και διατήρηση του προσωπικού. Επιπλέον, ενεργεί ως μεγαλύτερο κίνητρο για τους εργαζομένους, αυξάνει την αφοσίωσή τους και τη μακροπρόθεσμη δέσμευσή τους, αυξάνει την παραγωγικότητα, και βελτιώνει την ανταγωνιστικότητα και την κερδοφορία. Τέλος, η οικονομική συμμετοχή μπορεί επίσης να αποτελέσει σημαντικό μέσο για τη συγκέντρωση κεφαλαίου, ιδίως στην περίπτωση νέων επιχειρήσεων.

Για τους εργαζομένους, η οικονομική συμμετοχή συμβάλει σε μεγαλύτερη ταύτιση με την επιχείρησή τους και καλύτερη ανάμιξη στις υποθέσεις της και την πρόοδό της. Ιδίως όταν συνδέεται με άλλες πρακτικές συμμετοχικής διοίκησης και με τον εκσυγχρονισμό της οργάνωσης της εργασίας, η οικονομική συμμετοχή μπορεί να βελτιώσει την ποιότητα των θέσεων εργασίας και να αυξήσει την ικανοποίηση από την εργασία. Επιπλέον, τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής ενισχύουν τη δημιουργία πλούτου για τους εργαζομένους και να τους επιτρέψουν να συμμετέχουν περισσότερο στην οικονομική μεγέθυνση από ό,τι θα ήταν δυνατόν μόνον μέσω του εισοδήματος από το μισθό τους.

Επίσης, αρκετές μελέτες⁶ δείχνουν ότι η οικονομική συμμετοχή έχει θετικό αντίκτυπο στα επίπεδα απασχόλησης και ιδίως ότι μπορεί να βελτιώσει τη σταθερότητα της απασχόλησης κατά τη διάρκεια του κύκλου οικονομικής δραστηριότητας. Η οικονομική συμμετοχή μπορεί επίσης να συνδέσει περισσότερο το συνολικό εισόδημα με την παραγωγικότητα, με την έννοια ότι οι επιχειρήσεις με μεγαλύτερα επίπεδα παραγωγικότητας ενδέχεται να έχουν μεγαλύτερα κέρδη για ένα διάστημα, κατά το οποίο θα τα μοιράζονται με τους εργαζομένους. Αυτό μπορεί επίσης να έχει ευεργετικά αποτελέσματα στη λειτουργία της αγοράς εργασίας και στα επίπεδα απασχόλησης. Ιδίως σε σχέση με τη χρηματοδότηση νέων επιχειρήσεων και την παροχή κεφαλαίων υψηλού κινδύνου στις νέες επιχειρήσεις, τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής μπορεί να παίζουν καινοτομικό και σημαντικό ρόλο στην οικονομική μεγέθυνση και τη βιομηχανική αλλαγή.

Τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής, επομένως, συνεισφέρουν επίσης στην επίτευξη των στόχων της κοινωνικής πολιτικής, οδηγώντας σε πιο εκτεταμένη συμμετοχή στη δημιουργία πλούτου και σε μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή.

Πολλές εμπειρικές μελέτες σχετικά με τον αντίκτυπο της οικονομικής συμμετοχής διαπίστωσαν θετική σχέση ανάμεσα στην οικονομική συμμετοχή και διάφορα μέτρα της επίδοσης. Η σχέση αυτή είναι ισχυρότερη και καλύτερα αποδεδειγμένη σε σχέση με τη

⁵ F. van den Bulcke (2000): A company perspective on financial participation in the European Union. Objectives and obstacles (Η προοπτική των επιχειρήσεων σχετικά με την οικονομική συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στόχοι και εμπόδια).

⁶ Μια ανασκόπηση παρέχεται π.χ. στις παρακάτω εκδόσεις: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (2001a): Recent trends in employee financial participation (Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας (2001α): Πρόσφατες τάσεις στην οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων) και European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (2001b): Employee share-ownership and profit-sharing in the EU. (Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας (2001β): Η συμμετοχή των εργαζομένων στο μετοχικό κεφάλαιο και η συμμετοχή στα κέρδη στην ΕΕ)

συμμετοχή στα κέρδη. Αρκετές σημαντικές μελέτες αναφέρουν επίσης θετικό αντίκτυπο στην παροχή κινήτρων και την ικανοποίηση από την εργασία.

Ορισμένες πρόσφατες μελέτες τονίζουν ιδίως ότι τα θετικά αποτελέσματα των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής είναι μέγιστα όταν είναι καλοσχεδιασμένα και ενσωματωμένα σε ένα γενικό πλαίσιο συμμετοχικής διοίκησης βασισμένο στη συνεργασία. Τα πλεονεκτήματα των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής διακρίνονται καλύτερα όταν χρησιμοποιούνται σε συνδυασμό με άλλα μέσα της πολιτικής για το ανθρώπινο δυναμικό, όπως είναι η επιμόρφωση ή η εισαγωγή νέων μορφών οργάνωσης της εργασίας.

Επομένως, τόσο οι θεωρητικές όσο και οι εμπειρικές μελέτες υπογραμμίζουν τα σημαντικά οφέλη που μπορεί να έχει η οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων. Αυτό υπογραμμίζει την ανάγκη για αυξημένες προσπάθειες από όλους τους φορείς σε όλα τα επίπεδα προκειμένου η οικονομική συμμετοχή να είναι διαθέσιμη σε μεγαλύτερη κλίμακα και το πεδίο εφαρμογής της να επεκταθεί.

2.3. Πρόσφατες τάσεις στην οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων

Η ανάπτυξη των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής στην Ευρώπη έχει δύο κύρια χαρακτηριστικά:

- Η συνολική χρήση της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων είναι περιορισμένη. Ενώ η συμμετοχή στα κέρδη είναι πιο αναπτυγμένη, η συμμετοχή των εργαζομένων στο μετοχικό κεφάλαιο δεν είναι πολύ διαδεδομένη.
- Επιπλέον, η οικονομική συμμετοχή είναι αναπτυγμένη πολύ άνισα στα διάφορα κράτη μέλη. Ενώ ορισμένα κράτη μέλη έχουν μακρόχρονη παράδοση στην προώθηση της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων, σε άλλα χρησιμοποιείται μόνο σε πολύ περιορισμένη κλίμακα.

Σύμφωνα με μια μελέτη του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας (που καλύπτει δέκα κράτη μέλη) το 72% των επιχειρήσεων δεν διέθετε κανένα σύστημα οικονομικής συμμετοχής το 1997.⁷ Τα συστήματα συμμετοχής των εργαζομένων στο μετοχικό κεφάλαιο συγκεκριμένα ήταν πολύ σπάνια και αφορούσαν μόνο στο 9% των επιχειρήσεων. Τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής ήταν συχνότερα στη **Γαλλία** και στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, όπου περισσότερο από το 50% των επιχειρήσεων διέθετε παρόμοια συστήματα.

Επίσης, τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής ήταν πιο διαδεδομένα στις μεγαλύτερες επιχειρήσεις. Το 80% των επιχειρήσεων με λιγότερους από 49 εργαζομένους δεν εφαρμόζε κανένα σύστημα οικονομικής συμμετοχής. Αντίθετα, γύρω στο ένα τρίτο των μεγαλύτερων επιχειρήσεων με περισσότερους από 200 εργαζομένους είχε καθιερώσει συστήματα οικονομικής συμμετοχής.

⁷ European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (2001a) (Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας (2001α))

Πιο πρόσφατα στοιχεία που αφορούν επιχειρήσεις με περισσότερους από 200 εργαζομένους⁸, δείχνουν ότι λιγότερο από το ήμισυ των επιχειρήσεων διέθετε συστήματα συμμετοχής στα κέρδη το 1999/2000 και ότι λιγότερο από το ένα τρίτο διέθετε συστήματα συμμετοχής στο μετοχικό κεφάλαιο (βλέπε τον πίνακα 1).

Πίνακας 1: Συστήματα οικονομικής συμμετοχής ανά χώρα (ποσοστό % επιχειρήσεων που διέθεταν συστήματα οικονομικής συμμετοχής το 1999/2000)

	Συμμετοχή των εργαζομένων στο μετοχικό κεφάλαιο	Εκ των οποίων σε ευρεία βάση (καλύπτουν περισσότερο από το 50% του εργατικού δυναμικού)	Συμμετοχή στα κέρδη	Εκ των οποίων σε ευρεία βάση (καλύπτουν περισσότερο από το 50% του εργατικού δυναμικού)
Αυστρία	9	41	66	38
Βέλγιο	29	38	22	55
Δανία	21	70	15	52
Φινλανδία	30	50	35	77
Γαλλία	41	56	87	97
Γερμανία	20	50	71	25
Ελλάδα	23	23	19	39
Ιρλανδία	34	47	29	83
Ιταλία	15	13	15	53
Κάτω Χώρες	45	47	59	93
Πορτογαλία	5	40	25	67
Ισπανία	19	26	25	52
Σουηδία	26	46	27	70
Ηνωμένο Βασίλειο	45	67	37	81
Σύνολο της ΕΕ	31	52	45	63

Πηγή: Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας (2001β): Η συμμετοχή των εργαζομένων στο μετοχικό κεφάλαιο και η συμμετοχή στα κέρδη στην ΕΕ.

⁸ European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (2001b) (Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας (2001β))

Οι διαφορές στη διάδοση της οικονομικής συμμετοχής στις διάφορες χώρες αντικατοπτρίζονται στις διαφορετικές προσεγγίσεις των πολιτικών των κρατών μελών. Η οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων αποτελεί μακρόχρονη παράδοση τόσο στη **Γαλλία** όσο και στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, όπου οι κυβερνητικές πολιτικές προωθούσαν διαρκώς τη χρήση συστημάτων οικονομικής συμμετοχής. Στην **Ιρλανδία**, τη **Φινλανδία** και τις **Κάτω Χώρες**, η έκθεση PEPPER II διαπίστωσε αυξημένη κυβερνητική υποστήριξη της οικονομικής συμμετοχής, συμπεριλαμβανομένης της εισαγωγής νέας νομοθεσίας και ισχυρότερων κινήτρων. Στα άλλα κράτη μέλη η κυβερνητική υποστήριξη για την οικονομική συμμετοχή είτε ήταν περιορισμένη είτε απουσίαζε εντελώς. Σε ορισμένες χώρες, συμπεριλαμβανομένης της **Γερμανίας**, της **Ισπανίας** και της **Ιταλίας**, έγιναν εκκλήσεις από τις κυβερνήσεις στους κοινωνικούς εταίρους να τοποθετήσουν την οικονομική συμμετοχή στην ημερήσια διάταξή τους.

Στο μεταξύ, η συζήτηση για την οικονομική συμμετοχή απέκτησε δυναμική σε αρκετά επίπεδα. Όσον αφορά τα κράτη μέλη, τώρα πια δεν είναι μόνον οι παραδοσιακοί πρωτοπόροι που προωθούν πολύ ενεργά την οικονομική συμμετοχή. Τα τελευταία χρόνια, θεσπίστηκε νέα νομοθεσία και ελήφθησαν νέες πρωτοβουλίες σε αρκετές χώρες, όπως το **Βέλγιο**, την **Ιρλανδία**, τη **Φινλανδία**, την **Αυστρία** και τις **Κάτω Χώρες**. Περαιτέρω μέτρα εφαρμόστηκαν επίσης στη **Γαλλία** και στο **Ηνωμένο Βασίλειο**. Στην **Ιταλία** η οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων συμπεριλήφθηκε σε πρόσφατο Λευκό Βιβλίο για τις μεταρρυθμίσεις της αγοράς εργασίας. Στη **Γερμανία** έγιναν επίσης νέες εκκλήσεις στους κοινωνικούς εταίρους να συμπεριλάβουν το ζήτημα της οικονομικής συμμετοχής στις συλλογικές διαπραγματεύσεις.

Αυτή η νέα δυναμική παρατηρείται και σε επίπεδο κοινωνικών εταίρων και επιχειρήσεων. Τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι κοινωνικοί εταίροι παίζουν όλο και πιο ενεργό ρόλο στην προώθηση της οικονομικής συμμετοχής. Τέλος, τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων εξαπλώνονται διαρκώς περισσότερο σε επίπεδο επιχειρήσεων, και σε πολλές περιπτώσεις γίνονται απαραίτητο μέσο της πολιτικής για το ανθρώπινο δυναμικό.

Αυτές οι πρόσφατες πρωτοβουλίες αντανακλούν σαφώς την αυξανόμενη συνειδητοποίηση των πλεονεκτημάτων της οικονομικής συμμετοχής. Ωστόσο, απαιτούνται κι άλλες ενέργειες για την περαιτέρω προώθηση της χρήσης της οικονομικής συμμετοχής. Επιπλέον, λόγω της άνισης ανάπτυξης της στην Ευρώπη, η ανταλλαγή εμπειριών είναι ιδιαίτερα χρήσιμη. Η παρούσα ανακοίνωση προτείνει συνεπώς μια σειρά από συγκεκριμένες ενέργειες με στόχο την εντατικότερη ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών καθώς και τον εντοπισμό ορθών πρακτικών.

Ενόψει της προσεχούς διεύρυνσης της ΕΕ, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην κατάσταση στις υποψήφιες χώρες. Γενικά, η οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων έχει αναπτυχθεί πολύ λίγο στις υποψήφιες χώρες της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης. Οι ιδιωτικοποιήσεις έδωσαν κάποια ώθηση σε συστήματα οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων ή/και σε εξαγορές επιχειρήσεων από τους εργαζομένους σε ορισμένες χώρες. Ακόμα και σε αυτές της περιπτώσεις, η σημασία της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων στο μεταξύ εμφανίζει στο μεταξύ τάση μείωσης.

Υπάρχουν αρκετά ειδικά εμπόδια για την ανάπτυξη της οικονομικής συμμετοχής στην Κεντρική και στην Ανατολική Ευρώπη:

- Ιδίως στις περιπτώσεις όπου η οικονομική συμμετοχή προέκυψε εκ των πραγμάτων, χωρίς να έχει σχεδιαστεί, οι επιχειρήσεις που ανήκουν στους εργαζομένους συχνά αντιμετωπίζουν σοβαρές οικονομικές δυσκολίες.
- Το ενδιαφέρον των εργαζομένων για συμμετοχή στο μετοχικό κεφάλαιο είναι πολύ περιορισμένο· πολύ συχνά προτιμούν να πωλούν τις μετοχές τους σχεδόν αμέσως.
- Με την ολοκλήρωση των ιδιωτικοποιήσεων, οι ευνοϊκές φορολογικές ρυθμίσεις που υπήρχαν σε ορισμένες χώρες με σκοπό την εξαγορά των επιχειρήσεων από τους εργαζομένους παύουν πλέον να ισχύουν.
- Σχεδόν σε όλες τις υποψήφιες χώρες απουσιάζει εντελώς οποιοδήποτε νομικό ή φορολογικό πλαίσιο ή οποιαδήποτε πολιτική υποστήριξης για την ανάπτυξη της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων στις διάφορες μορφές της.

Για τα ζητήματα αυτά, η παρούσα ανακοίνωση θα προτείνει ορισμένα μέτρα που αφορούν ειδικότερα την κατάσταση στις υποψήφιες χώρες.

2.4. Συνέργειες με άλλες κοινοτικές πρωτοβουλίες

Εξαιτίας των διαφόρων πλεονεκτημάτων που συνεπάγεται, η οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της επίτευξης των στόχων της Λισσαβόνας. Η οικονομική συμμετοχή αποτελεί εξαιρετο παράδειγμα πολιτικής που μπορεί ταυτόχρονα να ανταποκρίνεται στους οικονομικούς, στους κοινωνικούς στόχους και στους στόχους που αφορούν την απασχόληση, ενισχύοντάς τους αμοιβαία. Όταν εισάγεται σωστά, η οικονομική συμμετοχή μπορεί να αυξήσει την κερδοφορία και την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, να βελτιώσει την παροχή κινήτρων στους εργαζομένους, τη δέσμευσή τους και την ικανοποίηση που αντλούν από την εργασία τους, μπορεί να ενισχύσει την ποιότητα της εργασίας και, κάτι που είναι εξίσου σημαντικό, να συμβάλει στην πιο ισότιμη κατανομή του εισοδήματος και του πλούτου.

Κατά συνέπεια, η προώθηση της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων αποδεικνύει επίσης ότι οι επενδύσεις στην ποιότητα της εργασίας και στις εργασιακές σχέσεις δεν είναι μόνον και κυρίως παράγοντας κόστους, αλλά και παραγωγικός παράγοντας που συμβάλλει στην αύξηση της παραγωγικότητας, στην κοινωνική συνοχή και σε υψηλότερα κοινωνικά πρότυπα, όπως περιγράφεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής του Ιουνίου 2001 σχετικά με την “Επένδυση στην ποιότητα”⁹.

Στο πλαίσιο αυτό, η οικονομική συμμετοχή μπορεί επιπλέον να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των ευρωπαϊκών κεφαλαιαγορών και κυρίως των αγορών κεφαλαίων υψηλού κινδύνου. Αυτό αναγνωρίζεται ρητά στους Γενικούς Προσανατολισμούς της Οικονομικής Πολιτικής για το έτος 2000, καθώς και στην ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο “Επιχειρηματικά κεφάλαια: κλειδί για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση”¹⁰. Ιδιαίτερα όταν γίνεται σύγκριση με τις εμπειρίες των ΗΠΑ, φαίνεται ότι υπάρχει ακόμα τεράστιο, σε μεγάλο βαθμό ανεκμετάλλευτο, δυναμικό περαιτέρω ανάπτυξης της οικονομικής συμμετοχής στο πλαίσιο μιας γενικότερης στρατηγικής με στόχο την τόνωση της οικονομικής μεγέθυνσης νέων, δυναμικών εταιριών. Συνεπώς, η προώθηση

⁹ Πολιτική απασχόλησης και κοινωνική πολιτική: ένα πλαίσιο για την επένδυση στην ποιότητα. COM (2001) 313.

¹⁰ Επιχειρηματικά κεφάλαια: κλειδί για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. SEC(1998) 552.

της οικονομικής συμμετοχής αποτελεί μέρος των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που απαιτούνται προκειμένου να πραγματοποιηθεί το δυναμικό της Ευρώπης για οικονομική μεγέθυνση, απασχόληση και κοινωνική συνοχή.

Επιπλέον, η οικονομική συμμετοχή αποτελεί σημαντικό στοιχείο για τον εκσυγχρονισμό της οργάνωσης της εργασίας. Το Πράσινο Βιβλίο της Επιτροπής με τίτλο “Σύμπραξη για μια νέα οργάνωση της εργασίας”¹¹ δίνει έμφαση στο ρόλο που μπορεί να έχει η συμμετοχή των εργαζομένων στα κέρδη και στα αποτελέσματα των επιχειρήσεων όσον αφορά τον εκσυγχρονισμό της οργάνωσης της εργασίας που συμβάλει σημαντικά στην ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών εταιρειών, στη βελτίωση της ποιότητας του εργασιακού βίου και στην απασχολησιμότητα του εργατικού δυναμικού. Ενισχύοντας την ταύτιση των εργαζομένων με την επιχείρησή τους και τη συμμετοχή τους στις υποθέσεις της, η οικονομική συμμετοχή διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για την επιτυχία του εκσυγχρονισμού της οργάνωσης εργασίας και για την αύξηση της υπευθυνότητας των εργαζομένων.

Συνεπώς, η οικονομική συμμετοχή συνδέεται στενά με την ευρωπαϊκή στρατηγική και τις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση. Ενισχύει τους στόχους του άξονα «προσαρμοστικότητα», αυξάνοντας την προσαρμοστικότητα τόσο των επιχειρήσεων όσο και του εργατικού δυναμικού στις οικονομικές μεταβολές. Επιπλέον, εξασφαλίζοντας μια πιθανή πηγή χρηματοδότησης για τις νέες επιχειρήσεις και προάγοντας το επιχειρηματικό πνεύμα των εργαζομένων, αποτελεί επίσης σημαντική συμβολή στην ανάπτυξη του άξονα «επιχειρηματικότητα».

Συμβάλλοντας στην ευθυγράμμιση των συμφερόντων των εργαζομένων με αυτά των μετόχων και εξασφαλίζοντας το ζωηρότερο και μακροπρόθεσμο ενδιαφέρον των εργαζομένων για την ανάπτυξη της επιχείρησής τους, η οικονομική συμμετοχή υποστηρίζει επίσης την ανάπτυξη πιο διαφανούς και αποτελεσματικής εταιρικής διακυβέρνησης.

Από πρόσφατες συζητήσεις σχετικά με την εταιρική κοινωνική ευθύνη φαίνεται πολύ καθαρά πόσο σημαντικό είναι για τις επιχειρήσεις να λαμβάνουν υπόψη τα συμφέροντα των διαφόρων μετόχων τους. Δεν είναι σημαντικό μόνον ως αυτοσκοπός, αλλά και για να μπορούν να εξασφαλίζουν ότι η επιχείρηση επιδεικνύει κοινωνική και περιβαλλοντική υπευθυνότητα. Αυτό συνεπάγεται επίσης πολύ απτά οφέλη για τις ίδιες τις επιχειρήσεις και συνεπώς εξυπηρετεί με τον καλύτερο τρόπο τα συμφέροντα των ιδίων. Το Πράσινο Βιβλίο της Επιτροπής για την εταιρική κοινωνική ευθύνη¹² υπογραμμίζει τα οφέλη που απορρέουν τόσο για τις εταιρείες όσο και για την κοινωνία όταν οι εταιρείες αναγνωρίζουν τις κοινωνικές τους ευθύνες και λαμβάνουν υπόψη τις κοινωνικές και τις περιβαλλοντικές ανησυχίες.

Συνεπώς, η προώθηση της ευρύτερης διάδοσης της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων είναι σημαντική όχι μόνον όσον αφορά τα άμεσα οφέλη που αυτή συνεπάγεται, αλλά επίσης εξαιτίας της σχέσης της με σημαντικούς τομείς και στόχους πολιτικής. Γι' αυτό είναι σαφώς αναγκαίο να ενισχυθούν οι προσπάθειες σε όλα τα σχετικά επίπεδα για να εξασφαλιστεί ότι περισσότερες επιχειρήσεις και περισσότεροι εργαζόμενοι μπορούν να επωφεληθούν από τα πλεονεκτήματα της οικονομικής συμμετοχής.

¹¹ Σύμπραξη για μια νέα οργάνωση της εργασίας. COM(97) 128

¹² Προώθηση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την εταιρική κοινωνική ευθύνη. COM (2001) 366.

2.5. Προκλήσεις για την οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων:

Η ανάγκη για δράση

Στις έως τώρα συζητήσεις έχει σαφώς τονιστεί η ανάγκη για περαιτέρω δράση στον τομέα της οικονομικής συμμετοχής. Η ανάγκη αυτή ενισχύεται από ορισμένες συγκεκριμένες προκλήσεις:

- Υπάρχει σαφής ανάγκη για ενίσχυση της χρήσης των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής σε όλη την Ευρώπη. Έως τώρα και παρά την πρόσφατη πρόοδο, η συνολική χρήση της οικονομικής συμμετοχής στην Ευρώπη είναι περιορισμένη και αναπτύσσεται με πολύ άνισο τρόπο μεταξύ των κρατών μελών.
- Από τις εμπειρίες οικονομικής συμμετοχής προκύπτει επίσης ότι χρειάζεται να επεκταθεί το πεδίο εφαρμογής των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής. Όπως επισημαίνεται ανωτέρω, ιδιαίτερα οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν ορισμένα ειδικά προβλήματα κατά την εισαγωγή συστημάτων οικονομικής συμμετοχής (βλ. Επίσης τμήμα 5.3). Παράλληλα, είναι επίσης σημαντικό να εξεταστούν δυνατότητες για την επέκταση της οικονομικής συμμετοχής στο δημόσιο και στο μη κερδοσκοπικό τομέα. Σε ορισμένες χώρες όπως η Φινλανδία και η Ιρλανδία έχουν ήδη ληφθεί μέτρα προς την κατεύθυνση αυτή.
- Καθώς όλο και περισσότερες επιχειρήσεις λειτουργούν σε διεθνές επίπεδο και αρχίζουν να εισάγουν συστήματα οικονομικής συμμετοχής για τους εργαζόμενούς τους σε διαφορετικές χώρες, τα διακρατικά εμπόδια γίνονται όλο και πιο προβληματικά.
- Αυτά τα διακρατικά εμπόδια αναμένεται να αποκτήσουν μεγαλύτερη σημασία μετά την εισαγωγή του ευρώ. Η συνακόλουθη εμβάθυνση της οικονομικής ολοκλήρωσης θα έχει ως συνέπεια οι εταιρείες να λειτουργούν όλο και περισσότερο σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Επιπλέον, με το ευρώ, η σύγκριση των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής - και των κερδών που απορρέουν από αυτά - εκ μέρους των εργαζομένων που εργάζονται σε διαφορετικές χώρες γίνεται όλο και πιο άμεση.
- Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης δημιουργεί ορισμένες επιπλέον προκλήσεις όσον αφορά την οικονομική συμμετοχή. Στις περισσότερες από τις υπονήφιες χώρες, η οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων είναι ελάχιστα αναπτυγμένη και στις περισσότερες περιπτώσεις δεν υπάρχουν στις χώρες αυτές γενικά νομικά και φορολογικά πλαίσια για την ανάπτυξή της.

Νομικές πτυχές που αφορούν τις κοινοτικές πρωτοβουλίες στον εν λόγω τομέα

- Στόχος της παρούσας ανακοίνωσης που είναι σύμφωνη με το περιεχόμενο του άρθρου 140 της συνθήκης ΕΚ είναι η προώθηση της οικονομικής συμμετοχής σε ολόκληρη την ΕΕ με την εκ νέου δρομολόγηση μιας συζήτησης σε κοινοτικό επίπεδο, με τη βελτίωση των γνώσεων σχετικά με τα διάφορα συστήματα και την πρόταση νέων ενεργειών που πρέπει να αναληφθούν σε όλα τα επίπεδα για την ενίσχυση των σχετικών προσπαθειών.

3. ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Η επισκόπηση των διαφόρων μορφών οικονομικής συμμετοχής έχει καταδείξει τη μεγάλη ποικιλομορφία των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής. Παράλληλα, υπάρχουν επίσης

ορισμένα βασικά στοιχεία και ορισμένες βασικές αρχές που χαρακτηρίζουν τα περισσότερα συστήματα οικονομικής συμμετοχής και τις πολιτικές των κρατών μελών.

Οι γενικές αρχές που καθορίζονται στο παρόν έγγραφο αντικατοπτρίζουν αυτή τη στοιχειώδη συναίνεση και μπορούν να λειτουργήσουν ως σημείο αναφοράς για τον καθορισμό ορθών πρακτικών. Με τον τρόπο αυτό εμπνέουν την προώθηση των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής σε ολόκληρη την Ευρώπη και λειτουργούν ως κατευθυντήριες γραμμές για τα κράτη μέλη, τους κοινωνικούς εταίρους και τις επιχειρήσεις.

Εθελοντική συμμετοχή

Τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής πρέπει να είναι εθελοντικά τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για τους εργαζομένους. Η εισαγωγή συστημάτων οικονομικής συμμετοχής πρέπει να ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες και στα συμφέροντα όλων των ενδιαφερόμενων μερών και συνεπώς δεν πρέπει να επιβάλλεται. Προφανώς, αυτό δεν αποκλείει ορισμένα στοιχεία οικονομικής συμμετοχής να είναι υποχρεωτικά ή η οικονομική συμμετοχή να εισάγεται βάσει νόμου ή συλλογικών συμβάσεων. Τα κυβερνητικά προγράμματα υποστήριξης και η παροχή σαφούς νομικού πλαισίου αποτελούν σημαντικά στοιχεία για την προώθηση της χρήσης των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής. Η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων μπορεί επίσης να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα για την εξασφάλιση της επιτυχίας της οικονομικής συμμετοχής.

Επέκταση των πλεονεκτημάτων της οικονομικής συμμετοχής σε όλους τους εργαζομένους

Η πρόσβαση στα συστήματα οικονομικής συμμετοχής πρέπει να είναι, κατ' αρχήν, ανοιχτή σε όλους τους εργαζομένους. Αν και μπορεί να δικαιολογείται ορισμένη διαφοροποίηση ώστε να ικανοποιούνται οι διαφορετικές ανάγκες και τα διαφορετικά συμφέροντα των εργαζομένων, τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής πρέπει να έχουν στόχο να είναι όσο το δυνατό πιο περιεκτικά και να αντιμετωπίζουν τους εργαζομένους επί ίσοις όροις.

Μεταξύ των κυρίων πλεονεκτημάτων της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων είναι η αύξηση της ταύτισης των εργαζομένων με την επιχείρηση, η καλλιέργεια του αισθήματος ότι ανήκουν σε αυτή και η βελτίωση της παροχής κινήτρων στο προσωπικό. Τυχόν διακρίσεις μεταξύ των εργαζομένων θα μπορούσαν να έχουν εντελώς αρνητικά αποτελέσματα ως προς την επίτευξη των στόχων αυτών και συνεπώς πρέπει να αποφεύγονται.

Σαφήνεια και διαφάνεια

Η εισαγωγή και η διαχείριση των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής πρέπει να χαρακτηρίζονται από σαφήνεια και διαφάνεια. Αυτό είναι σημαντικό για την αποδοχή των συστημάτων αυτών και επιτρέπει στους εργαζομένους να αξιολογούν απόλυτα τους πιθανούς κινδύνους και τα ενδεχόμενα οφέλη. Πρέπει να δίνεται προτεραιότητα στην κατάρτιση σαφών, κατανοητών σχεδίων, με έμφαση στη διαφάνεια για τους εργαζομένους. Από την άποψη αυτή, είναι ιδιαίτερα σημαντικό οι εργαζόμενοι ή οι εκπρόσωποί τους να ενημερώνονται και να ζητείται η γνώμη τους σχετικά με τις λεπτομέρειες που αφορούν τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής που πρόκειται να εισαχθούν.¹³

¹³ Αυτό προκύπτει επίσης από την υποχρέωση βάσει της οδηγίας 2002/14/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαρτίου 2002, περί θεσπίσεως γενικού πλαισίου ενημερώσεως και διαβουλεύσεως των εργαζομένων στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα για ενημέρωση των εργαζομένων ή των εκπροσώπων τους και διαβούλευση με αυτούς σχετικά με μεταβολές στην οργάνωση εργασίας ή στις συμβατικές σχέσεις.

Ειδικότερα τα συστήματα συμμετοχής των εργαζομένων στο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας θα συνεπάγονται σχεδόν αναπόφευκτα ορισμένη πολυπλοκότητα. Στην περίπτωση αυτή, είναι σημαντικό να προβλέπεται επαρκής κατάρτιση των εργαζομένων ώστε να μπορούν να αξιολογούν τη φύση και τις λεπτομέρειες του εν λόγω συστήματος.

Διαφάνεια πρέπει να χαρακτηρίζει και τη διαχείριση των συστημάτων. Οι επιχειρήσεις πρέπει να τηρούν αυστηρά τα υφιστάμενα λογιστικά πρότυπα και τους κανόνες περί δημοσιοποίησης πληροφοριών που μπορούν να επηρεάσουν τους επενδυτές. Επιπλέον, οι εργαζόμενοι πρέπει να ενημερώνονται τακτικά και να τηρούνται ενήμεροι για κάθε εξέλιξη που μπορεί να έχει σημαντικό αντίκτυπο στις επενδύσεις τους.

Προκαθορισμένο πρότυπο

Οι κανόνες που διέπουν την οικονομική συμμετοχή στις εταιρείες πρέπει να βασίζονται σε προκαθορισμένο πρότυπο που να συνδέεται σαφώς με τα αποτελέσματα των επιχειρήσεων. Αυτό αποτελεί στοιχείο μείζονος σημασίας για την εξασφάλιση της διαφάνειας αυτών των συστημάτων. Επίσης, όσον αφορά την παροχή κινήτρων, τη δέσμευση και την ταύτιση του προσωπικού με την επιχείρηση, θα ήταν προφανώς προτιμότερο να εγκρίνεται ένα σαφές και προκαθορισμένο πρότυπο παρά να αποφασίζεται μόνο εκ των υστέρων ένα σύστημα συμμετοχής στα κέρδη.

Τακτικότητα

Τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής πρέπει να εφαρμόζονται σε τακτική βάση και δεν πρέπει να αποτελούν μεμονωμένη πρακτική. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό εάν τα συστήματα αυτά αποσκοπούν στην ενίσχυση και στην ανταμοιβή της μακροχρόνιας δέσμευσης και αφοσίωσης του προσωπικού. Είναι προφανές ότι η τακτικότητα αυτή στην εφαρμογή των συστημάτων δεν συνεπάγεται ότι τα οφέλη που απορρέουν από αυτά παραμένουν σταθερά με το χρόνο. Αποτελεί εγγενές χαρακτηριστικό των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής ότι τα πριμ που εισπράττονται θα διαφέρουν ανάλογα με τα αποτελέσματα και τα κέρδη της επιχείρησης και ότι ορισμένες χρονιές δεν θα καταβάλλονται καθόλου πριμ ή ότι η αξία της επένδυσης των εργαζομένων μπορεί να υποστεί μείωση.

Αποφυγή παράλογου κινδύνου για τους εργαζομένους

Σε σύγκριση με τους άλλους «επενδυτές», οι εργαζόμενοι τείνουν να είναι πιο εκτεθειμένοι στις αρνητικές οικονομικές εξελίξεις που επηρεάζουν την επιχείρησή τους. Για αυτούς, δεν διακυβεύεται μόνον η επένδυσή τους, αλλά ενδεχομένως και το εισόδημά τους και η ίδια η θέση εργασίας τους.

Ωστόσο, ο βαθμός στον οποίο τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής ενέχουν κινδύνους για τους εργαζομένους εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά του κάθε συστήματος. Εν γένει, τα συστήματα που βασίζονται σε πρόσθετη χρηματική αμοιβή των εργαζομένων ή σε τοποθετήσεις κεφαλαίων είναι πιθανό να ενέχουν μόνον μικρούς κινδύνους. Επίσης, όσον αφορά τα προγράμματα συμμετοχής των εργαζομένων στο μετοχικό κεφάλαιο, οι πιθανοί κίνδυνοι για τους εργαζομένους εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τα χαρακτηριστικά του κάθε προγράμματος, όπως, μεταξύ άλλων, η διάρκεια της περιόδου υποχρεωτικής διατήρησης των μετοχών, οι προβλέψεις σχετικά με τυχόν πρόωρη πώληση των μετοχών ή οι ανώτατες τιμές των ποσών που μπορούν να επενδυθούν.

Δεδομένων των δυνητικών κινδύνων για τους εργαζομένους, πρέπει να δίνεται σε κάθε περίπτωση η δέουσα προσοχή κατά την εισαγωγή και τη λειτουργία συστημάτων οικονομικής συμμετοχής ώστε να αποφεύγονται τυχόν παράλογοι κίνδυνοι. Οι εργαζόμενοι πρέπει, τουλάχιστον, να προειδοποιούνται σχετικά με τους κινδύνους της οικονομικής συμμετοχής

που οφείλονται στις διακυμάνσεις των εσόδων ή στην περιορισμένη διαφοροποίηση των επενδύσεων. Όπως αναφέρεται ανωτέρω, η εισαγωγή και η διαχείριση των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής πρέπει να γίνεται με σαφή και διαφανή τρόπο. Κατά το σχεδιασμό των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής, πρέπει να δίνεται προσοχή στην ανάπτυξη μηχανισμών ή στην προτεραιότητα τέτοιων σχεδίων που να αποφεύγουν τους υπερβολικούς κινδύνους για τους εργαζομένους, λαμβάνοντας υπόψη τους στόχους του κάθε συστήματος.

Διάκριση μεταξύ ημερομισθίων και μισθών αφενός και εισοδήματος που προέρχεται από τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής αφετέρου

Πρέπει να γίνει σαφής διάκριση μεταξύ του εισοδήματος που προέρχεται από την οικονομική συμμετοχή αφενός και των ημερομισθίων και των μισθών αφετέρου. Σε συγκεκριμένες περιπτώσεις (π.χ. στην περίπτωση ανώτατων στελεχών ή επιχειρήσεων στην αρχή της δραστηριότητάς τους) το εισόδημα από την οικονομική συμμετοχή, και ιδιαίτερα τα δικαιώματα αγοράς μετοχών, μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό μέρος των συνολικών αμοιβών. Εν γένει, ωστόσο, η οικονομική συμμετοχή δεν μπορεί να αποτελεί υποκατάστατο του μισθού και επιτελεί διαφορετικό, συμπληρωματικό, ρόλο. Συνεπώς, τυχόν εισοδήματα από οικονομική συμμετοχή πρέπει να καταβάλλονται επιπλέον και πέρα των καθορισμένων αμοιβών, που καθορίζονται ανάλογα με τους εθνικούς κανόνες και τις εθνικές πρακτικές. Από την άποψη αυτή, οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν βέβαια να διαπραγματεύονται τις αμοιβές και τους όρους της οικονομικής συμμετοχής, όπως κρίνουν σκόπιμο.

Συμβατότητα με την κινητικότητα των εργαζομένων

Τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής πρέπει να αναπτύσσονται με τρόπο που είναι συμβατά με την κινητικότητα των εργαζομένων τόσο σε διεθνές επίπεδο όσο και μεταξύ επιχειρήσεων. Οι πολιτικές για την προώθηση της οικονομικής συμμετοχής ιδιαίτερα πρέπει να αποφεύγουν να δημιουργούν εμπόδια στη διεθνή κινητικότητα των εργαζομένων. Ένας από τους κύριους στόχους της οικονομικής συμμετοχής είναι προφανώς να ενισχύσει τη μακροπρόθεσμη δέσμευση και αφοσίωση των εργαζομένων στην επιχείρησή τους. Ωστόσο, παράλληλα, όλα και περισσότεροι εργαζόμενοι έρχονται αντιμέτωποι με μεγαλύτερες απαιτήσεις για κινητικότητα και ευελιξία στον εργασιακό τους βίο. Συνεπώς κατά το σχεδιασμό των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής πρέπει να προβλέπονται επαρκείς διατάξεις που να λαμβάνουν υπόψη τόσο το ενδιαφέρον της εταιρείας να εξασφαλίσει τη μακροχρόνια δέσμευση των εργαζομένων της όσο το δικαίωμα των εργαζομένων στην κινητικότητα, ώστε να αντιμετωπιστούν τυχόν προβλημάτων που θα μπορούσαν να προκύψουν στην περίπτωση καταγγελίας των συμβάσεων.

4. ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΑ ΕΜΠΟΔΙΑ

4.1. Το πρόβλημα

Τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής και οι πολιτικές για την προώθηση της οικονομικής συμμετοχής την Ευρώπη χαρακτηρίζονται από τεράστια ποικιλομορφία. Η ποικιλομορφία αυτή καθαυτή δεν δημιουργεί προβλήματα και πρέπει στην πράξη να γίνεται αποδεκτή ως σημαντικός παράγοντας που εξασφαλίζει ότι τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων ανταποκρίνονται κατά τον καλύτερο τρόπο στις αντίστοιχες συνθήκες σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο επιχείρησης.

Ωστόσο, οι διαφορές αυτές μπορεί επίσης να συνεπάγονται σοβαρά εμπόδια για τη χρήση και την ανάπτυξη της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων σε διακρατικό επίπεδο. Οι διαφορές ως προς τα φορολογικά συστήματα, τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, το γενικό

νομικό πλαίσιο ή επίσης οι πολιτισμικές διαφορές έχουν ως συνέπεια οι επιχειρήσεις να αδυνατούν να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν ένα κοινό σύστημα οικονομικής συμμετοχής σε όλη την Ευρώπη.

Στην περίπτωση που οι επιχειρήσεις εισάγουν συστήματα που δεν είναι ανοιχτά σε όλους τους εργαζομένους στα διάφορα κράτη μέλη, αυτό συνεπάγεται κανονικά σημαντικό κόστος και τεράστια διοικητική επιβάρυνση. Σε πολλές περιπτώσεις, το κόστος αυτό θα είναι απαγορευτικό για τις επιχειρήσεις. Επιπλέον, ακόμα και αν τα συστήματα αυτά εφαρμόζονται σε όλη την Ευρώπη, θα πρέπει να προσαρμόζονται στις διάφορες εθνικές συνθήκες. Αυτό σημαίνει ότι οι εργαζόμενοι στις διάφορες χώρες δεν θα αντιμετωπίζονται στην πράξη με τον ίδιο τρόπο, ακόμα και αν συμμετέχουν σε ένα σύστημα οικονομικής συμμετοχής που θεωρητικά είναι το ίδιο.

Επιπλέον, οι υπάρχουσες διαφορές δεν δημιουργούν μόνον επιβάρυνση για τις επιχειρήσεις, αλλά μπορεί επίσης να λειτουργήσουν ως φραγμός στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων και σε ορισμένες περιπτώσεις ακόμα και στην ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων, ιδιαίτερα στην περίπτωση που προκαλούν προβλήματα λόγω διπλής φορολογίας.

Σε γενικές γραμμές συνεπώς, αυτοί οι διακρατικοί φραγμοί εμποδίζουν την ευρύτερη διάδοση των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής στην Ευρώπη. Προφανώς θα ήταν πιο λογικό και πιο εύκολο οι εταιρείες να διαμορφώσουν ένα ενιαίο σύστημα οικονομικής συμμετοχής, με μόνον λίγες και περιορισμένες εθνικές προσαρμογές. Αυτό θα είναι ιδιαίτερα σκόπιμο όσον αφορά την ευρωπαϊκή εταιρεία, η οποία θα λειτουργεί με ένα ενιαίο καταστατικό σε πολλές σημαντικές περιοχές και θα ήταν συνεπής μόνον εάν μπορούσε επίσης να χρησιμοποιεί ένα κοινό σύστημα οικονομικής συμμετοχής.

4.2. Ποια είναι τα κυριότερα εμπόδια;

Φορολογία

Οι διαφορές των φορολογικών συστημάτων μπορούν να οδηγήσουν σε δύο είδη προβλημάτων. Πρώτον, οι διαφορές αυτές μπορούν να δημιουργήσουν προβλήματα διπλής φορολογίας. Αυτό είναι ένα πρόβλημα που αφορά πρωτίστως τα δικαιώματα αγορά μετοχών. Για τους απασχολούμενους της επιχείρησης που μετακινούνται από τη μία χώρα στην άλλη, οι διαφορές αυτές μπορούν να σημαίνουν είτε ότι φορολογούνται δύο φορές είτε ότι σε ορισμένες περιπτώσεις δεν φορολογούνται καθόλου. Καμία από τις υφιστάμενες συμφωνίες για τη διπλή φορολογία μεταξύ των κρατών μελών δεν περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις που να καλύπτουν τη φορολογία των δικαιωμάτων αγοράς μετοχών. Ωστόσο, οι υπάρχουσες, γενικότερες διατάξεις, π.χ. όσες αφορά το εισόδημα από την απασχόληση (άρθρο 15 του υποδείγματος σύμβασης του ΟΟΣΑ) θα μπορούσαν ενδεχομένως να ερμηνευτούν με τρόπο που να παρέχει μία λύση, όπως εξετάζεται τώρα στο πλαίσιο του ΟΟΣΑ.

Δεύτερον, οι διαφορές των φορολογικών συστημάτων μπορούν επίσης να συνεπάγονται σημαντικό διοικητικό κόστος για τις επιχειρήσεις που επιθυμούν να εισάγουν συστήματα οικονομικής συμμετοχής σε διαφορετικές χώρες. Οι επιχειρήσεις αυτές πρέπει μεταξύ άλλων να λαμβάνουν υπόψη τους διαφορετικούς κανόνες για τη δυνατότητα έκπτωσης του κόστους, τους διάφορους κανόνες για την ελάχιστη περίοδο υποχρεωτικής διατήρησης των μετοχών, τους διαφορετικούς κανόνες για ενδεχόμενη απαλλαγή που παρέχεται στους εργαζομένους, τους διαφορετικούς κανόνες για τη χρονική στιγμή της φορολογίας ή τους διαφορετικούς κανόνες σχετικά με την επιλεξιμότητα για τυχόν προνομιακή φορολογική μεταχείριση.

Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης

Οι διαφορές στην αντιμετώπιση του εισοδήματος που προέρχεται από οικονομική συμμετοχή σε σχέση με τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης μπορούν να επιτείνουν την πολυπλοκότητα που συνεπάγεται η εισαγωγή τέτοιων συστημάτων. Όχι μόνον το επίπεδο των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης μπορεί να διαφέρει από χώρα σε χώρα, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις τα εισοδήματα από οικονομική συμμετοχή μπορεί να απαλλάσσονται πλήρως από εισφορές κοινωνικής ασφάλισης.

Επιπλέον, το επίπεδο των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης ορισμένες φορές αποτρέπει τις εταιρείες από το να επεκτείνουν τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής σε ορισμένες χώρες. Αυτό ιδιαίτερα συμβαίνει διότι πολύ συχνά το πραγματικό εισόδημα από τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής γίνεται γνωστό μόνον εκ των υστέρων. Συνεπώς, το ενδεχόμενο πολύ υψηλών κοινωνικών εισφορών μπορεί να συνεπάγεται αναρίθμητους κινδύνους για τις επιχειρήσεις.

Οι πραγματικοί κανόνες που διέπουν τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης δεν χρειάζεται να είναι πάντοτε απόλυτα σαφείς. Αυτή η νομική αβεβαιότητα για τις επιχειρήσεις και τους εργαζομένους λειτουργεί ως επιπλέον εμπόδιο για την επέκταση των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής.

Νομικές διαφορές

Οι νομικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών μπορούν επίσης να διαδραματίσουν ένα ρόλο στην παρεμπόδιση της εισαγωγής της οικονομικής συμμετοχής σε διακρατικό επίπεδο.

Στην περίπτωση προγραμμάτων συμμετοχής των εργαζομένων στο μετοχικό κεφάλαιο, οι διαφορές στο δίκαιο των χρεογράφων και ιδιαίτερα όσον αφορά την υποχρέωση δημοσίευσης ενημερωτικού δελτίου που συνοδεύει την πρόσκληση για εγγραφή του κοινού σε κινητές αξίες μπορούν να δημιουργήσουν προβλήματα. Σύμφωνα με την οδηγία 89/298/ΕΟΚ του Συμβουλίου θα πρέπει να υπάρχει εξαίρεση από την υποχρέωση κυκλοφορίας ενημερωτικού δελτίου στην περίπτωση προγραμμάτων συμμετοχής στο μετοχικό κεφάλαιο. Ωστόσο, στην πράξη αυτό μπορεί να μην ισχύει για όλα τα συστήματα, η εξαίρεση μπορεί να μην είναι αυτόματη και οι λεπτομέρειες της εξαίρεσης μπορεί να διαφέρουν από τη μία χώρα στην άλλη.

Ειδικά προβλήματα μπορούν να προκύψουν επίσης σε σχέση με το εργατικό δίκαιο, που αφορά για παράδειγμα τα κριτήρια επιλεξιμότητας ή την καταγγελία των συμβάσεων, συμπεριλαμβανομένων θεμάτων όπως η αποζημίωση λόγω απόλυσης ή η δυνατότητα μεταφοράς των μετοχών ή των δικαιωμάτων αγοράς τίτλων. Τυχόν διαφορές στη νομοθεσία περί προστασίας των δεδομένων μπορεί επίσης να περιπλέξουν στην πράξη τη διαχείριση των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής.

Πολιτισμικές διαφορές

Οι επιχειρήσεις ενδέχεται επιπλέον να αντιμετωπίζουν προβλήματα στην εισαγωγή συστημάτων οικονομικής συμμετοχής σε διακρατικό επίπεδο, εξαιτίας των πολιτιστικών διαφορών, των διαφορετικών τρόπων αντιμετώπισης της οικονομικής συμμετοχής, των διαφορετικών εθνικών παραδόσεων ή των διαφορών στα συστήματα εργασιακών σχέσεων. Ανάλογα, μεταξύ άλλων, με τις εθνικές παραδόσεις και πολιτικές, οι εργαζόμενοι και οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν να έχουν διαφορετικές στάσεις σε σχέση με διάφορες μορφές οικονομικής συμμετοχής.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι διαφορές αυτές πρέπει να θεωρούνται δεδομένες. Παράλληλα, περισσότερη ενημέρωση και πιο εντατική ανταλλαγή εμπειριών μπορεί να συμβάλουν κατά πολύ στη μείωση ενδεχόμενων προβλημάτων που θα μπορούσαν να προκύψουν από αυτές τις πολιτιστικές διαφορές.

Έλλειψη αμοιβαίας αναγνώρισης των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής

Ένα θεμελιώδες πρόβλημα για την εισαγωγή της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων στο διεθνές πλαίσιο είναι η γενική έλλειψη αμοιβαίας αναγνώρισης.

Σε ορισμένες χώρες υπάρχουν ειδικά, εγκεκριμένα από φορολογική άποψη συστήματα οικονομικής συμμετοχής που ορισμένες φορές επιτρέπουν στις επιχειρήσεις και στους εργαζομένους να επωφεληθούν από προνομιακή μεταχείριση όσον αφορά τους φόρους ή τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης. Σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί επίσης να περιλαμβάνουν χωριστούς φορείς ή ταμεία που δημιουργούνται για τη διαχείριση των συστημάτων αυτών. Στις περισσότερες περιπτώσεις δεν είναι δυνατό να ανοιχτούν τα συστήματα αυτά στους εργαζομένους άλλων χωρών. Συνεπώς οι επιχειρήσεις που λειτουργούν σε διεθνές επίπεδο θα πρέπει συχνά να στερούνται τα οφέλη που παρέχουν τα συστήματα αυτά, εάν δεν θέλουν να εισάγουν συστήματα οικονομικής συμμετοχής για ένα μόνο τμήμα των υπαλλήλων τους.

Έλλειψη ενημέρωσης

Η εισαγωγή συστημάτων οικονομικής συμμετοχής σε διεθνές επίπεδο παρεμποδίζεται επίσης από τη γενική έλλειψη ενημέρωσης σχετικά με τα υφιστάμενα συστήματα οικονομικής συμμετοχής ή τις πολιτικές για την προώθηση της οικονομικής συμμετοχής. Η αντιμετώπιση της έλλειψης ενημέρωσης μπορεί να έχει απαγορευτικό κόστος, ιδιαίτερα για τις μικρότερες επιχειρήσεις και μπορεί να τις αποτρέψει ακόμα και να εξετάσουν το ενδεχόμενο εισαγωγής τέτοιων συστημάτων. Επιπλέον, αυτή η έλλειψη ενημέρωσης μπορεί επίσης να περιορίσει τη δυνατότητα οι εθνικές αρχές να είναι πρόθυμες να αναγνωρίσουν τα υπάρχοντα σε άλλες χώρες συστήματα οικονομικής συμμετοχής και να προσφέρουν τη δυνατότητα στους εργαζομένους στη χώρα τους να συνεισφέρουν σε αυτά.

4.3. Οι μελλοντικές ενέργειες

Είναι σαφές ότι τα διάφορα είδη εμποδίων απαιτούν διαφορετικές λύσεις, ανάλογα επίσης με το είδος του συστήματος οικονομικής συμμετοχής.

Σε πολλές περιπτώσεις η καλύτερη ενημέρωση και η μεγαλύτερη ανταλλαγή εμπειριών μπορούν να βοηθήσουν πολύ στην αντιμετώπιση των εμποδίων. Αυτό ισχύει ειδικότερα για τα πολιτισμικά εμπόδια.

Σε άλλες περιπτώσεις και σε σχέση με την τρέχουσα έλλειψη αμοιβαίας αναγνώρισης των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής και την ποικιλία των εθνικών συστημάτων φορολογίας και κοινωνικής ασφάλισης, η Επιτροπή θεωρεί ότι πρέπει να είναι πολύ προσεκτική σε ό,τι αφορά ενδεχόμενες αρνητικές συνέπειες από την εφαρμογή σε εθνικό επίπεδο τέτοιων συστημάτων, σε σχέση με την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων ή το δικαίωμα εγκατάστασης. Μέχρι σήμερα ωστόσο δεν έχει υποπέσει στην αντίληψη της Επιτροπής η ύπαρξη τέτοιων εμποδίων για την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων ή το δικαίωμα εγκατάστασης.

Η Επιτροπή εξέτασε επίσης σοβαρά τα εμπόδια που δημιουργεί η διπλή φορολογία. Για να αποφευχθούν τέτοια προβλήματα, έχει μεγάλη σημασία να συμπεριληφθούν τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής στις συμφωνίες για την αποφυγή διπλής φορολογίας. Επ' αυτού

υπάρχουν πολλές δυνατότητες: είτε είναι δυνατόν να ερμηνευτούν οι υπάρχουσες συμφωνίες ως καλύπτουσες τέτοια συστήματα, όπως διερευνάται σήμερα σε επίπεδο ΟΟΣΑ σε ό,τι αφορά διασυνοριακά φορολογικά ζητήματα που σχετίζονται με το δικαίωμα αγοράς μετοχών από τους εργαζομένους. Οι εργασίες του ΟΟΣΑ, όπου τα κράτη μέλη της ΕΕ όπως και η Επιτροπή συμμετέχουν ενεργά, κατέληξαν σε προτάσεις για πιθανές ερμηνείες και λύσεις, ιδίως σε σχέση με περιπτώσεις κακού συγχρονισμού, τον προσδιορισμό της περιόδου απασχόλησης με την οποία σχετίζεται το δικαίωμα αγοράς μετοχών και περιπτώσεις όπου αλλάζει η χώρα κατοικίας του εργαζομένου.

Εάν όμως δεν βρεθούν επαρκείς λύσεις στο υπάρχον πλαίσιο των συμφωνιών για τη διπλή φορολογία, θα μπορούσαν να προβλεφθούν νέες διατάξεις. Αυτό θα απαιτούσε την επαναδιαπραγμάτευση των υφιστάμενων συμφωνιών για τη διπλή φορολογία και θα ήταν συνεπώς χρονοβόρα διαδικασία. Όπως τονίστηκε στην ανακοίνωση της Επιτροπής «Προς μία εσωτερική αγορά χωρίς φορολογικά εμπόδια-Στρατηγική για την πρόβλεψη ενοποιημένης φορολογικής βάσης για τις δραστηριότητες των εταιρειών σε επίπεδο ΕΕ»¹⁴, μία δυνατότητα θα ήταν ίσως να επιτευχθεί συμφωνία επί μίας ισχύουσας για την ΕΕ εκδοχής του υποδείγματος φορολογικής σύμβασης του ΟΟΣΑ και των σχολίων αυτού (ή μερικών άρθρων) η οποία θα ικανοποιεί τις ειδικές απαιτήσεις της συμμετοχής στην ΕΕ. Στην ανακοίνωση η Επιτροπή ανακοίνωσε την πρόθεσή της να ξεκινήσει τεχνικές συζητήσεις με τα κράτη μέλη για τα ζητήματα αυτά με σκοπό να υποβάλει ανακοίνωση για το θέμα το 2004.

Σχετικά με τις διαφορές στα φορολογικά συστήματα, τους κανονισμούς για την κοινωνική ασφάλιση και το νομικό πλαίσιο, υπάρχουν ορισμένες εναλλακτικές προτάσεις. Πρέπει να τονιστεί ότι μία πλήρης εναρμόνιση των υφιστάμενων κανόνων για τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής δεν είναι αναγκαία. Υπάρχουν ωστόσο ορισμένες δυνατότητες που θα καθιστούσαν ευκολότερη για τις επιχειρήσεις την εισαγωγή συστημάτων οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Ο στενότερος συντονισμός των τρεχουσών πρακτικών στον τομέα της οικονομικής συμμετοχής, η διατύπωση ορισμένων εθελοντικών κατευθυντήριων γραμμών ή μια συμφωνία επί ορισμένων γενικών αρχών (π.χ. για ζητήματα όπως η χρονική περίοδος της φορολόγησης, οι περίοδοι υποχρεωτικής διατήρησης των τίτλων ή οι δείκτες κάλυψης) θα μπορούσαν να έχουν μεγάλη σημασία. Άλλες εναλλακτικές προτάσεις περιλαμβάνουν βήματα για την ευκολότερη αμοιβαία αναγνώριση των υφιστάμενων συστημάτων ή την ανάπτυξη ενός ή περισσότερων ευρωπαϊκών συστημάτων οικονομικής συμμετοχής τα οποία θα μπορούσαν εύκολα να προσαρμοστούν στις εθνικές ιδιαιτερότητες.

Ενέργειες

- Η Επιτροπή θα συγκροτήσει ομάδα εργασίας από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες το 2002. Αποστολή της ομάδας θα είναι να προσδιορίσει και να αναλύσει διεξοδικότερα τα υπάρχοντα διακρατικά εμπόδια σε σχέση με τους κανόνες της Συνθήκης και επίσης να διερευνήσει τις διάφορες εναλλακτικές λύσεις για την υπέρβαση των εμποδίων. Οι εμπειρογνώμονες και οι κοινωνικοί εταίροι από τα κράτη μέλη θα εμπλακούν στις εργασίες αυτής της ομάδας. Η ομάδα θα παρουσιάσει την τελική της έκθεση και ένα σύνολο συστάσεων το 2003. Βάσει της έκθεσης αυτής θα ληφθεί απόφαση για τις μελλοντικές ενέργειες. Σε ό,τι αφορά φορολογικά προβλήματα, αυτά θα εξεταστούν κατ' αρχάς στο πλαίσιο της συνέχειας που θα δοθεί στη μελέτη «Φορολογία επιχειρήσεων στην εσωτερική αγορά»¹⁵.

¹⁴ COM(2001)582 τελικό, σ. 14-15.

¹⁵ SEC(2001)1681.

5. ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

5.1. Διαμόρφωση ευνοϊκού περιβάλλοντος για την οικονομική συμμετοχή

Η χρήση των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων επηρεάζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό από την ύπαρξη υποστηρικτικών κυβερνητικών πολιτικών. Σε ορισμένες περιπτώσεις τα κράτη μέλη έχουν ήδη διαμορφώσει ένα σαφές και αναλυτικό νομικό πλαίσιο. Πολύ συχνά αυτό συνδυάζεται με χρηματοοικονομικά κίνητρα ώστε να γίνουν ακόμα πιο ελκυστικά τα συστήματα αυτά. Σε ορισμένες δε χώρες η ανάπτυξη αυτού του ευνοϊκού περιβάλλοντος πραγματοποιήθηκε σε στενή συνεργασία και με την υποστήριξη των κοινωνικών εταίρων. Σε άλλες πάλι χώρες η υποστήριξη για την οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων περιορίζεται σε μεγάλο βαθμό σε επιλεγμένα μέτρα παροχής κινήτρων ή σε εκκλήσεις προς τους κοινωνικούς εταίρους προκειμένου να συμπεριλάβουν την οικονομική συμμετοχή στην ημερήσια διάταξη των συλλογικών διαπραγματεύσεων.

Για την ακόμα μεγαλύτερη ανάπτυξη της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων στα κέρδη και τα αποτελέσματα των επιχειρήσεων στην Ευρώπη, έχει σημασία τα κράτη μέλη να συνεχίσουν και να εντείνουν τις προσπάθειές τους για την δημιουργία ευνοϊκού νομικού και φορολογικού περιβάλλοντος, λαμβάνοντας υπόψη τους κανόνες της Συνθήκης για τις κρατικές ενισχύσεις και τις πολιτικές της ΕΕ για τον επίσημο φορολογικό ανταγωνισμό. Οι γενικές αρχές της οικονομικής συμμετοχής που αναφέρθηκαν παραπάνω μπορούν να χρησιμεύσουν ως γενικοί προσανατολισμοί και να λειτουργήσουν ως κατευθυντήρια γραμμή.

Λαμβανομένων υπόψη των διαφορετικών βαθμών ανάπτυξης της οικονομικής συμμετοχής στις διάφορες χώρες, υπάρχουν τεράστια περιθώρια για την αύξηση της ανταλλαγής πληροφοριών και εμπειριών. Μέχρι σήμερα ήταν πολύ μικρός ο αριθμός των πρωτοβουλιών στον τομέα αυτό και φαίνεται ότι υπάρχει ακόμα ευρύτατη έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με τα περιθώρια ανάπτυξης της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων και τις δυνατότητες που αυτά παρέχουν.

Ενέργειες

Η Επιτροπή θα προωθήσει την ανταλλαγή πληροφοριών και τον εντοπισμό καλών πρακτικών με τις εξής ενέργειες:

- Η οικονομική συμμετοχή θα συμπεριληφθεί στο πρόγραμμα αξιολόγησης από ομότιμα μέλη (peer review) στο πλαίσιο των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση. Η πρώτη αξιολόγηση αυτού του είδους θα αφορά το Ταμείο Εταιρικών Σχέσεων στο Ηνωμένο Βασίλειο (Partnership Fund) και θα πραγματοποιηθεί το 2002. Καλούνται τα κράτη μέλη να παρουσιάσουν και άλλες πρωτοβουλίες σ' αυτό το πρόγραμμα αξιολόγησης.
- Για την καλύτερη διοργάνωση της ανταλλαγής πληροφοριών η Επιτροπή θα προετοιμάσει μια συγκριτική αξιολόγηση των εθνικών πολιτικών και πρακτικών. Για το σκοπό αυτό θα διεξαχθεί το 2002 μια μελέτη σκοπιμότητας η οποία θα διερευνήσει πρακτικά και εννοιολογικά ζητήματα. Η ίδια η άσκηση της συγκριτικής αξιολόγησης θα διεξαχθεί το 2003. Τα αποτελέσματα θα παρουσιαστούν και θα διανεμηθούν το 2004. Σε συνέχεια αυτού του πρώτου γύρου συγκριτικής αξιολόγησης θα αποφασιστεί εάν η συγκριτική αξιολόγηση πρέπει να γίνεται τακτικά και σε ποια χρονικά διαστήματα πρέπει να

επαναλαμβάνεται.¹⁶ Τα αποτελέσματα της μελέτης σκοπιμότητας και της συγκριτικής αξιολόγησης θα υποβληθούν για συζήτηση στην ομάδα των γενικών διευθυντών που είναι αρμόδιοι για τις εργασιακές σχέσεις.

- Η Επιτροπή θα συνεχίσει να υποστηρίζει σχέδια, μελέτες και τη δημιουργία δικτύων που αποσκοπούν στη μεγαλύτερη διάδοση των πληροφοριών σχετικά με την οικονομική συμμετοχή.
- Η Επιτροπή θα προωθήσει τη διοργάνωση συνεδρίων σε εθνικό επίπεδο κατά τα οποία θα μπορούν να έρθουν σε επαφή οι βασικότεροι συντελεστές στον τομέα της οικονομικής συμμετοχής, με σκοπό τη διάδοση πληροφοριών και εμπειριών σε όλη την Ευρώπη.
- Για την αντιμετώπιση των ιδιαίτερων προκλήσεων που σχετίζονται με τις υποψήφιες χώρες, η Επιτροπή θα συνεχίσει να ενισχύει πρωτοβουλίες που αποσκοπούν:
 - στην αύξηση της ευαισθητοποίησης για τα οφέλη και τις δυνατότητες που παρέχει η οικονομική συμμετοχή,
 - στη βελτίωση της ενημέρωσης για τις υφιστάμενες πολιτικές και τα συστήματα,
 - στην ανάπτυξη του κατάλληλου νομικού και φορολογικού περιβάλλοντος,
 - στη δημιουργία και την ανάπτυξη δικτύων.

5.2. Ανάπτυξη του κοινωνικού διαλόγου

Οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη μεγαλύτερη ανάπτυξη της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων. Σε πολλές περιπτώσεις οι κοινωνικοί εταίροι έχουν ήδη υιοθετήσει μια πολύ επικοινωνιακή προσέγγιση και έχουν επιτύχει ορισμένα αξιοσημείωτα αποτελέσματα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ωστόσο, υπάρχουν ακόμα αρκετές επιφυλάξεις και φόβοι ειδικά από την πλευρά των συνδικαλιστικών ενώσεων.

Οι φόβοι αυτοί έχουν συχνά σχέση με τους κινδύνους που ενδέχεται να αντιμετωπίσουν οι εργαζόμενοι, με τις προεκτάσεις που μπορεί να έχει η οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων για τη μισθολογική ευελιξία και τις μισθολογικές διαπραγματεύσεις καθώς και για τις εργασιακές σχέσεις. Πρέπει να σημειωθεί ότι δεν υπάρχουν συστηματικά τεκμήρια που να συνδέουν την οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων με τη μείωση των μισθολογικών επιπέδων ή που να δείχνουν αρνητικές συνέπειες για τις συλλογικές διαπραγματεύσεις. Αντιθέτως, μια πρόσφατη μελέτη του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας (2001b) κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η οικονομική συμμετοχή δεν αποδυναμώνει το ρόλο των συνδικαλιστικών ενώσεων ή των εργασιακών συμβουλίων και ότι υπάρχει ακόμα και θετική συσχέτιση με άλλες μορφές άμεσης ή αντιπροσωπευτικής συμμετοχής.

Υπάρχουν αρκετοί λόγοι για τους οποίους η συμβολή των κοινωνικών εταίρων στην περαιτέρω ανάπτυξη της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων έχει κρίσιμη σημασία:

¹⁶ Σκοπός δεν είναι να προστεθεί μία ακόμα στις υπάρχουσες διεργασίες πολιτικού συντονισμού, αλλά να διαμορφωθεί ένα ευέλικτο εργαλείο για τη συστηματική ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών και τον προσδιορισμό των καλών πρακτικών.

- Υπάρχουν σοβαρά στοιχεία που δείχνουν ότι τα οφέλη από την οικονομική συμμετοχή είναι μεγαλύτερα όταν τα συστήματα αυτά εισάγονται με ένα πνεύμα σύμπραξης και όταν εντάσσονται σε μια συνολικότερη προσέγγιση για συμμετοχική διαχείριση. Έχει συνεπώς μεγάλη σημασία να αναπτυχθεί περισσότερο ο κοινωνικός διάλογος για το ζήτημα αυτό και να καταστεί βέβαιο ότι η οικονομική συμμετοχή θα αποδώσει τα μέγιστα δυνατά οφέλη.
- Οι γενικές αρχές που αναφέραμε παραπάνω παραπέμπουν σε ορισμένους τομείς όπου οι κοινωνικοί εταίροι θα μπορούσαν να διαδραματίσουν θεμελιώδη ρόλο, εγγυώμενοι ότι τα υπάρχοντα συστήματα οικονομικής συμμετοχής είναι πράγματι ευθυγραμμισμένα με αυτές τις αρχές. Αυτό αφορά, ειδικότερα, ζητήματα όπως η αποφυγή παράλογων κινδύνων, η σαφήνεια και η διαφάνεια των συστημάτων ή οι ανάγκες επιμόρφωσης.
- Δεδομένου ότι πολλές επιχειρήσεις λειτουργούν σε διεθνές επίπεδο, η οικονομική συμμετοχή μπορεί να αποτελέσει θέμα συζήτησης στις ευρωπαϊκές επιτροπές επιχείρησης (τα εργασιακά συμβούλια) και σε σχέση με το καταστατικό της ευρωπαϊκής εταιρείας.
- Ο κοινωνικός διάλογος μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην υπέρβαση ορισμένων από τα εμπόδια που υφίστανται ακόμα, και σε διακρατικό επίπεδο, ώστε να υπάρξει ευρύτερη χρήση των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων. Εδώ συμπεριλαμβάνεται η ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών σε επίπεδο κοινωνικών εταίρων, οι οποίοι με αυτόν τον τρόπο θα μπορούσαν να ανταλλάξουν προβληματισμούς σχετικά με τους φόβους τους και με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και να θέσουν τα θεμέλια για τη μεγαλύτερη, ισόρροπη και αμοιβαία επωφελή ανάπτυξη της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων.

Ενέργειες

- Η Επιτροπή θα δώσει ιδιαίτερη έμφαση στην υποστήριξη πρωτοβουλιών των κοινωνικών εταίρων σχετικά με την οικονομική συμμετοχή, συμπεριλαμβανομένης
 - της ανταλλαγής πληροφοριών και εμπειριών,
 - της δημιουργίας δικτύων,
 - της έρευνας και της διεξαγωγής μελετών.
- Καλούνται οι κοινωνικοί εταίροι να διερευνήσουν περαιτέρω τη δυνατότητα ανάπτυξης του κοινωνικού διαλόγου τόσο σε τομεακό όσο και σε πολυεθνικό επίπεδο.

5.3. Διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της οικονομικής συμμετοχής

Τα οφέλη από την οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων δεν περιορίζονται κατ' αρχάς σε εκείνους τους τομείς όπου σήμερα εφαρμόζονται συστήματα οικονομικής συμμετοχής, δηλαδή στις πολύ μεγάλες και κερδοσκοπικές επιχειρήσεις. Η ανάπτυξη συστημάτων που μπορούν να εφαρμοστούν σε τομείς και επιχειρήσεις όπου προς το παρόν δεν αντλούνται οφέλη από την οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων είναι συνεπώς μια σημαντική πρόκληση για την ευρύτερη διάδοση της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων. Αυτό αφορά ειδικότερα τις ΜΜΕ αλλά και τον δημόσιο και το μη κερδοσκοπικό τομέα.

Οι ΜΜΕ αντιμετωπίζουν ορισμένα ιδιαίτερα προβλήματα σε σχέση με την καθιέρωση συστημάτων οικονομικής συμμετοχής για τους εργαζομένους τους. Πολύ συχνά το κόστος

και τα διοικητικά προβλήματα για την ανάπτυξη τέτοιων συστημάτων είναι εξαιρετικά απαγορευτικά για τις μικρές επιχειρήσεις. Εάν ληφθεί υπόψη ο μικρός αριθμός των εργαζομένων σε μία ΜΜΕ, τα (πάγια) έξοδα από ένα τέτοιο εγχείρημα μπορούν να φανούν επίσης δυσανάλογα σε σχέση με τα ενδεχόμενα οφέλη.

Την ίδια στιγμή τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων συνεπάγονται ορισμένα σημαντικά πλεονεκτήματα ιδιαίτερα για τις ΜΜΕ. Εκτός από τα γενικά οφέλη που αναφέραμε παραπάνω, η οικονομική συμμετοχή μπορεί, για παράδειγμα, να διαδραματίσει ιδιαίτερο ρόλο σε ό,τι αφορά την άντληση κεφαλαίων για την εκκίνηση των νέων επιχειρήσεων. Η οικονομική συμμετοχή μπορεί επίσης να αποδειχθεί σημαντικό εργαλείο για τις ΜΜΕ προκειμένου να προσελκύσουν και να διατηρήσουν αξιόλογο προσωπικό. Τέλος, τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής παρέχουν συχνά τις λύσεις σε εκείνες τις περιπτώσεις όπου η διαδοχή σε οικογενειακές ΜΜΕ παρουσιάζει προβλήματα.

Τα ξεχωριστά προβλήματα αλλά και οι ξεχωριστές ευκαιρίες που παρέχουν για τις ΜΜΕ τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων απαιτούν συγκεκριμένες και ειδικές λύσεις αλλά και εξειδικευμένα μέτρα στήριξης. Έχει σημασία να αναπτυχθούν συστήματα οικονομικής συμμετοχής τα οποία να είναι προσαρμοσμένα στις ιδιαίτερες ανάγκες των ΜΜΕ, έτσι ώστε να μπορέσουν αυτές να αντλήσουν τα διάφορα οφέλη που τους παρέχει η οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων.

Το σκεπτικό για τα οφέλη από την οικονομική συμμετοχή δεν αφορά αποκλειστικά τις κερδοσκοπικές επιχειρήσεις. Κατ' αρχάς πρέπει να δίνεται η δυνατότητα και σε άλλους τομείς να αντλούν τα ίδια οφέλη, για παράδειγμα στο δημόσιο ή στο μη κερδοσκοπικό τομέα. Επιπλέον εάν τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής περιορίζονταν αποκλειστικά στις εμπορικές επιχειρήσεις, αυτό θα σήμαινε ότι μεγάλα τμήματα του εργαζόμενου πληθυσμού δεν θα είχαν πρόσβαση στα οφέλη της οικονομικής συμμετοχής.

Είναι προφανές ότι οι τυπικές μορφές της οικονομικής συμμετοχής δύσκολα μπορούν να εφαρμοστούν στους τομείς αυτούς. Ωστόσο, η έννοια της οικονομικής συμμετοχής δεν περιορίζεται αναγκαστικά στο οικονομικό μέτρο της συμμετοχής στα αποτελέσματα της επιχείρησης. Αυτό έχει ήδη τονιστεί σε σχέση με τη συμμετοχή στα κέρδη ως μια ενδεχόμενη μορφή οικονομικής συμμετοχής. Όπως και στην περίπτωση των ΜΜΕ, φαίνεται ότι υπάρχει σαφής ανάγκη για περαιτέρω διερεύνηση των δυνατοτήτων επέκτασης της οικονομικής συμμετοχής σε τομείς και επιχειρήσεις αυτού του είδους.

Ενέργειες

- Η Επιτροπή θα δώσει ιδιαίτερη προσοχή στην ιδιαίτερη κατάσταση των ΜΜΕ στις διάφορες πρωτοβουλίες που προτείνονται στην παρούσα ανακοίνωση.
- Η Επιτροπή θα διεξάγει μελέτες και θα προωθήσει τη διερεύνηση των ιδιαίτερων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι ΜΜΕ για την εισαγωγή συστημάτων οικονομικής συμμετοχής.
- Η Επιτροπή θα υποστηρίξει πρωτοβουλίες σχετικές με την έρευνα αλλά και άλλες πρωτοβουλίες για τη μελέτη της δυνατότητας επέκτασης της οικονομικής συμμετοχής στο δημόσιο τομέα και στο μη κερδοσκοπικό τομέα.

5.4. Βελτίωση της πληροφόρησης μέσω της έρευνας και της διεξαγωγής μελετών

Παρά το σημαντικό όγκο πληροφοριών και ερευνητικών εργασιών που πραγματοποιήθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες για διάφορες πτυχές της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων, υπάρχουν ακόμα σημαντικές ελλείψεις στον τομέα αυτό. Ήταν συνεπώς αναγκαία, για παράδειγμα, περισσότερη έρευνα για τις βασικές προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για την επιτυχή εισαγωγή της οικονομικής συμμετοχής. Άλλες πτυχές στις οποίες συμπεριλαμβάνεται και η σχέση οικονομικής συμμετοχής και απασχόλησης, αξίζουν μεγαλύτερης προσοχής. Το ίδιο ισχύει και για τις μακροοικονομικές συνέπειες των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής.

Σε ένα πιο θεμελιώδες επίπεδο διατίθενται μόνο αποσπασματικά στοιχεία για την οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων γενικά. Τέτοια ελλιπή στοιχεία υπάρχουν για βασικά ζητήματα όπως οι δείκτες κάλυψης ή τα ποσά που εμπλέκονται. Χρειάζεται επίσης μεγαλύτερη έρευνα για την επίπτωση της οικονομικής συμμετοχής.

Ένα άλλο σημαντικό κενό στη βιβλιογραφία είναι η αλληλεπίδραση μεταξύ οικονομικής συμμετοχής και άλλων πτυχών των πολιτικών για τις επιχειρήσεις και τις εργασιακές σχέσεις. Πρόσφατες έρευνες έχουν αρχίσει να εξετάζουν αυτά τα ζητήματα αλλά χρειάζονται περισσότερες εργασίες στο πλαίσιο αυτό.

Ενέργειες

Η Επιτροπή θα συνεχίσει να ενισχύει και να διεξάγει ερευνητικά σχέδια που αποβλέπουν στη συμπλήρωση αυτών των κενών. Ιδιαίτερη προσοχή θα δοθεί στα εξής:

- Συλλογή δεδομένων για τη χρήση και τη διάδοση συστημάτων οικονομικής συμμετοχής.
- Συνέπειες της οικονομικής συμμετοχής για τις επιδόσεις των επιχειρήσεων, την απασχόληση, την ποιότητα της εργασίας και την κοινωνική συνοχή.
- Σχέσεις μεταξύ οικονομικής συμμετοχής και άλλων στοιχείων των πολιτικών για τις επιχειρήσεις και τις εργασιακές σχέσεις.
- Η κατάσταση και τα ιδιαίτερα προβλήματα για την ανάπτυξη της οικονομικής συμμετοχής στις υποψήφιες χώρες.

Η Επιτροπή καλεί επίσης το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας να συνεχίσει τις εργασίες του στον τομέα της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων.

5.5. Δημιουργία δικτύων

Για την ενίσχυση της διάδοσης πληροφοριών και εμπειριών και για την αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με το δυναμικό της οικονομικής συμμετοχής, σημασία έχει επίσης η ενδυνάμωση του διαλόγου που βρίσκεται σε εξέλιξη σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Πρέπει να καλυφθούν όλες οι σχετικές πτυχές, συμπεριλαμβανομένης της συνεργασίας σε τεχνικό επίπεδο, π.χ. για ζητήματα όπως η φορολόγηση ή οι λογιστικές πρακτικές αλλά και η συνεχής ανταλλαγή μεταξύ κοινωνικών εταίρων ή η συνεργασία μεταξύ κρατών μελών για ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος.

Είναι επίσης σημαντικό να υποστηριχθούν και να συνοδευτούν τα διάφορα μέτρα που εξετάζει η παρούσα ανακοίνωση από μια διαρκή συζήτηση μεταξύ όλων των ενδιαφερόμενων συντελεστών. Για να διαμορφωθεί μια σταθερότερη βάση γι' αυτό, ιδιαίτερα χρήσιμη είναι η δημιουργία δικτύων ή η επέκταση των υφιστάμενων δικτύων. Η Επιτροπή θα συνεχίσει συνεπώς να υποστηρίζει τη δημιουργία τέτοιων δικτύων σε όλα τα σχετικά επίπεδα.

Ενέργειες

Η Επιτροπή θα προωθήσει και θα ενισχύσει τη δημιουργία δικτύων στους εξής τομείς:

- Ακαδημαϊκά δίκτυα
- Δίκτυα εμπειρογνομώνων
- Κοινωνικών εταίροι
- Εταιρείες
- Ιδρύματα
- Ενώσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της οικονομικής συμμετοχής.

5.6. Οικονομική ενίσχυση πρωτοβουλιών για την οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων

Η οικονομική ενίσχυση των ενεργειών που αναφέρθηκαν παραπάνω θα διασφαλιστεί με τους εξής τρόπους:

- Η προώθηση της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων είναι ένας από τους στόχους-κλειδιά στη γραμμή Β3-4000 του προϋπολογισμού για τις εργασιακές σχέσεις και τον κοινωνικό διάλογο. Τα σχέδια και οι πρωτοβουλίες που θα ενισχυθούν οικονομικά στο πλαίσιο αυτό αφορούν συγκεκριμένα την ανταλλαγή πληροφοριών και καλών πρακτικών, την αύξηση της ευαισθητοποίησης, τη βελτίωση των γνώσεων για τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής και την παροχή επιμόρφωσης στους κοινωνικούς εταίρους.
- Τα σχέδια για την οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων μπορούν επίσης να ενισχυθούν στο πλαίσιο «των κοινοτικών μέτρων ενθάρρυνσης στον τομέα της απασχόλησης». Αυτό αφορά ειδικότερα πρωτοβουλίες που διερευνούν τη σχέση μεταξύ οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων και της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση, ιδίως σε σχέση με τον άξονα «προσαρμοστικότητα» και τον άξονα «επιχειρηματικότητα». Το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατέληξαν το Φεβρουάριο σε πολιτική συμφωνία επί των κοινοτικών μέτρων ενθάρρυνσης για την περίοδο 2002-2006.
- Δυνάμει του άρθρου 6 του κανονισμού για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο η Επιτροπή μπορεί να χρηματοδοτήσει καινοτομικά μέτρα που επιδιώκουν την προώθηση νέων προσεγγίσεων και την εξεύρεση παραδειγμάτων καλής πρακτικής, βάσει των οποίων στη συνέχεια θα βελτιωθεί η υλοποίηση των δραστηριοτήτων που υποστηρίζει το ΕΚΤ, συμπεριλαμβανομένων ειδικότερα των τομέων της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης ή του εκσυγχρονισμού της οργάνωσης της εργασίας.

- Η έρευνα στον τομέα της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων θα είναι επίσης επιλέξιμη για χρηματοδότηση από το πρόγραμμα-πλαίσιο της Επιτροπής για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Παρά την πρόσφατη πρόοδο που έχει σημειωθεί στον τομέα της ευρύτερης διάδοσης της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων στην Ευρώπη, η αξιοποίηση της δυνατότητας αυτής είναι ακόμα περιορισμένη και πολύ ανομοιόμορφη στα κράτη μέλη. Δεδομένου ότι η οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων αποφέρει διάφορα οφέλη για τις επιχειρήσεις και τους εργαζομένους και μπορεί να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων που τέθηκαν στη σύνοδο κορυφής της Λισσαβώνας, είναι ανάγκη όλοι οι συντελεστές στα διάφορα σχετικά επίπεδα - κράτη μέλη, κοινωνικοί εταίροι, επιχειρήσεις - να επιταχύνουν τις προσπάθειές τους για την προώθηση της ευρύτερης χρήσης των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων σε όλη την Ευρώπη.

Η παρούσα ανακοίνωση διαμορφώνει το πλαίσιο δράσης σε κοινοτικό επίπεδο με σκοπό την ενίσχυση της ευρύτερης διάδοσης της οικονομικής συμμετοχής. Τα κυριότερα στοιχεία της είναι:

- Αύξηση της ευαισθητοποίησης και βελτίωσης της πληροφόρησης για τα οφέλη από την οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων.
- Αύξηση της ανταλλαγής πληροφοριών και εμπειριών καθώς και του εντοπισμού καλών πρακτικών μέσα από διαδικασίες συγκριτικής αξιολόγησης, τη δημιουργία δικτύων και την προώθηση συνεδρίων σε εθνικό επίπεδο.
- Προσδιορισμός και αντιμετώπιση των διακρατικών εμποδίων.
- Ενθάρρυνση της περαιτέρω ανάπτυξης του κοινωνικού διαλόγου για το θέμα αυτό.
- Υποστήριξη της έρευνας και της διεξαγωγής μελετών για τις διάφορες διαστάσεις της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων.

Η ανακοίνωση προσδιορίζει επίσης ένα σύνολο γενικών αρχών το οποίο μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη της οικονομικής συμμετοχής προκειμένου να αξιοποιηθούν στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό τα οφέλη από αυτήν. Οι αρχές αυτές λειτουργούν ως πλαίσιο αναφοράς για τα κράτη μέλη, τους κοινωνικούς εταίρους καθώς και τις επιχειρήσεις.

Οι ενέργειες που περιγράφονται στην παρούσα ανακοίνωση καλύπτουν αρχικά την περίοδο 2002-2004. Στο τέλος της περιόδου αυτής θα αποτιμηθεί η πρόοδος που έχει συντελεστεί ως προς την επίτευξη των στόχων που αναπτύσσονται στην παρούσα ανακοίνωση, σε στενή συνεργασία με όλους τους ενδιαφερόμενους συντελεστές. Βάσει της αξιολόγησης αυτής θα ληφθεί απόφαση για ενδεχόμενες μελλοντικές πρωτοβουλίες.